

ens mostra que tanmateix ha de ser això, com sigui que tants NLL en *Mont-*, quan designen un castell o poble, són combinats amb NPP, germànics al més sovint (*Montfalcó, Montcorbau, Montferrer, Montesquiu* etc.), comprovat encara en el cas de *Montadó* pel vocalisme de les mencions antigues; i l'evolució dissimilatòria o-ó > ə-ó està en bon ordre. Tot això no obstant, i l'article? És que no devia ser tal, des d'un principi: més antigament seria *Mas de N'Odon* (resp. *Serrat de N'~*), dissimilat en l'*Ado(n)*: a la manera de *Comte N'Arnau* > *Comte l'Arnau*.

Adulgebet (Albaida) (?), V. *Abdulgelil*

ADONS

Caseriu agregat a Viu de Llevata, Alta Ribagorça. Casacuberta va deixar ja constància de la pronunciació popular *adóns*, que segueix viva actualment. Els topònims *Carant d'Adons* i *Carant d'Anons*, recollits per Coromines a Serradell, fan referència a aquest indret. El *Fondo d'Odons*, oït a Casterner de les Olles, afluïx també al mateix veïnat.

La documentació antiga sembla apuntar l'existència del sufix bascoide *-tze*: *Atonze* 982 (Serrano S., N. H. R., 438), *Adonze* 961 (Abadal, P. i R., 383), *Adoncem* 1066, *Adonce* 1072 (Serrano S., N. H. R., 438).

És improbable que estiguin relacionats amb aquest *Adons* els topònims *Serrat de l'Adó* (Coll de Nargó), *l'Adó* (Ripoll) o *Montadó* (St. Salvador de Toló), en els quals caldrà veure el nom de persona germ. ORO, OTONIS.

En canvi, és versemblant que es relacionin amb el nostre *Adons* els topònims bascos *Ataondo, Atondo, Ataun, Atauri, Atazabal*, els quals contenen l'arrel *at(b)e* 'porta', que segons Luis Mitxelena pot tenir el sentit de 'paso, puerto'. Doncs bé, *Adons* es troba al peu de la collada que des de la vall de Llevata dona pas cap a la d'Espluga de Serra, per entre les serres de Bedoga i Sant Gervàs.

Acceptant la hipòtesi que *Adons* contingui com a primer element el basc *at(b)e* 'porta, pas',¹ quin podria ésser aleshores el segon component del topònim? Mitxelena ens diu (*Apell.*, § 570) que al costat del sufix *-une* 'espacio, trecho' hi ha una forma composta *-unza* i *-unze* molt productiva: *Belsunce* (*Belzunce*) que suposa l'adjectiu *beltz* 'negre'; *Belzuncibar* que endemés de *beltz* conté el substantiu *ibar* 'ribera'; *Lacunza*, format amb *lako* 'celler'. *Belaunza* (cf. *Belaunze*, Mitxelena, *Apell.*, 147, creat sobre la base de *be-lhar* 'herba').

A la vista de tot això, podríem imaginar pel nostre *Adons* una base **Atauntze* (amb el pas AU > o), tenint en compte formes com *Ataun* i *Ataondo*; aquesta hipòtesi però topa amb l'inconvenient del timbre tancat de la o d'*Adons*, atestat per la pronunciació actual. La fonètica, per tant, ens constreny a rebutjar aquesta possibilitat. No obstant creiem que pot salvar-se encara l'essencial de l'argumentació anterior. Com que al

costat de *Ataondo* hi ha *Atondo* i juntament amb *Belaunza* trobem també *Belunza*, no sembla massa atrevit postular al costat de *Ataun* un hipotètic **Atuntze*, en el sentit de 'espai del port'. O bé combinat des de la forma basca *ate*: *Ate* + *un-tze* (> *Atuntze*). D'aquesta base **Atuntze* és perfectament possible derivar tant les formes medievals *Adonze, Adonce* com la forma actual *Adons*. Semànticament no veiem inconvenients greus a aquesta hipòtesi: l'espai del port serien els plans de Llevata, on està edificat *Adons*, sota una gran collada. *Article escrit per Xavier Terrado, com altres d'aquest volum, que firmarà amb les inicials X. T.*

¹ Cf. Azkue, DBEF, s. v. ATE, *athe*.

15

ADOR

Poble de l'Horta de Gandia. Pron. *adór* (a Llutxent, xxxi, 191, 196). Ja molt documentat des dels temps de la Conquesta com a nom, llavors, d'una alqueria. Jaume I en donà cases a 13 pobladors l'any 1248; i el 1277 la cedí en feu. En el *Repartiment* figura *Ador*; id. a. 1272 (MtzFdo., *DocValACA* I, 1392) com a alqueria de Palma, pp. 346 i 414, y *Ador* entre les donacions de Gandia, pp. 348, 471, 461. Restà sens dubte com poble de moros fins al S. XVI, de manera que llavors només hi havia uns 40 cristians vells, els quals fins a 1570 no tingueren església pròpia; anaven a missa a Palma (SSiv., s. v.).

Que el nom ve de l'àrab ja s'ha dit molt, i la forma *Ador* (d'on potser la variant *Audor*, de SSiv. i en doc. de 1268 [MtzFdo., I, 799]; segons GRAD' > *grau*) ho fa palès. Però en noms tan breus és difícil arribar a una etimologia certa. Diu SSiv.: «en àrab significaria *caceria* --- que en tiempo de su dominación constituiese el territorio un tupido bosque --- acudiendo a él la nobleza a solazarse con la caza ---». Àrab fantàstic, inexistent,¹ forjat qui sap com.² És clar que fou àrab: la millor comprovació ens la forniran els seus afins i compostos (de què parlarem: *Adorel, -ela, Adorep, Adurà, ¿Catadau?*).

Car Asín en dona una etimologia, dient... I bé n'hem de fer cas, encara que sigui en aquella *Contrib.* (p. 43), on tan sovint ens escarmentava. Però ací cal fer-ne cas, perquè té aires d'anar per bon camí (i jo mateix vaig donar-ho, no sé quan, per bo): *ad-dâr* «las casas».³ I és clar que pensa en l'àr. *dâr*, és a dir, en un plural d'aqueix mot. De fet tal plural figura en algunes fonts aràbigues. Doncs, reconeixem que és un candidat vàlid a l'etimologia. Inquieta una mica el matís del mot, car el mot normal per a 'casa' és un altre: *baît*. *Dâr* va s. v. «mansio» (també en *RMa*, en un derivat); «mansio» Dozy, Lane; Dozy concreta: 'sala d'un palau', 'sala de recepció', 'casa de la vila', 'drasana'; però és cert que *PALC* el posa entre les seves nombroses traduccions de «casa»: amb les accs. «casa, por la morada, casa real», «casa del juez», «casa que no deslinda con otra». Més preocupa aqueix plural, car el plural ben conegut, de *dâr*, és *diyâr*, segons *PALC*